

Búcsúzunk Liptay Györgytől

(1932–2022)

Liptay György vasdiplomás vegyészmérnök, címzetes egyetemi tanár, a legtöbbszörnek Gyuri bácsi, 1932. február 12-én született Budapesten. A Népliget lábánál fekvő Tisztviselőtelepen nőtt fel. Édesapja tanár és evangélikus kántor, édesanyja tisztviselő volt, öccsével együtt nevelték őt szerető családi légkörben. 1959-ben vette feleségül az ugyancsak vegyészmérnök Palik Gabriellát, aki 47 éven keresztül hűséges társa volt. Egy lányuk született, Gabriella, majd két unokának is örülhettek a későbbiekben (ma már az ötödik dédunokát várja a család). Felesége elvesztése mélyen megviselte, de utána nagyon szép időskori párkapcsolatot alakítottak ki a hasonlóan megözvegyült Heincz Zsuzsával.

Fiatalkorának döntő élménye a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnáziumban töltött 8 év (1942–1950). A gimnáziumot világszinten is a vezetők közé sorolták, több, későbbi világhírű tudós itt végezte tanulmányait (pl. Neumann János, Wigner Jenő, Harsányi János). Az iskola tanárai (pl. Rátz László, Mikola Sándor, Renner János) mind szakmai, mind emberi nagyszerűségükkel valódi, követendő példát mutattak a diákoknak, akik pedig ösztönöztek közösséget alkottak. Az iskola szellemét Liptay György a következetesség, fokozatosság és tolerancia szavakkal foglalta össze. Osztályfőnöke, a híres Vermes Miklós, Muki bácsi volt, aki diákjait minden lehetséges módon segítette.

A Fasort 1952-ben bezárta az akkori rendszer, de a diákok több évtizeden keresztül tartották egymással a kapcsolatot, és 1989-ben jelentős részben az ő erőfeszítésüknek köszönhetően indulhatott újra a gimnázium. Liptay György ezt követően is folyamatosan támogatta az intézményt, a fasori Öregdiákok Egyesületének elnöke is volt. Mindezeket az iskola is rendkívül elismerte, Liptay Györgyöt az Iskolatanács tagjává választották, a kémia-laboratórium pedig az ő nevét viseli.

A középiskola után pályája a Budapesti Műszaki Egyetemre vezetett, ahol 1954-ben végzett vegyészmérnökként. Az Általános Kémia Tanszéken kezdett el tanársegédként dolgozni, ahol a termoanalitikai csoportba került. Előzményként fontos megemlíteni, hogy a tanszék híres vezetője, Erdey László, a csoportvezető Paulik Ferenc és testvére, Paulik Jenő megalkotta a világon elsőként a szimultán termogravimetria (TG) és differenciál termikus analízis (DTA) mérést, amit derivatív termogravimetria is kiegészített (DTG). A Derivatográf akkora újdonság volt, hogy a magyar szabadalmak miatt a nyugati cégek évtizedekkel később vezethettek csak be egyes mérési lehetőségeket készülékeiken. A néhai MOM által gyártott készülékből több mint 4000 darabot adtak el. Liptay György sokszor mondta, hogy ez a készülék volt azon kevesek egyike, amelyet a keleti blokkon belül valutamentesen lehetett venni, ezért Közép-Kelet-Európában nagyon sok termoanalitikai iskola alakult, amelyek a mai napig aktívak. A BME-n a termoanalitikai előadásokon mindig elmondjuk a terület magyar hagyományait, és ekkor az is szóba kerül, hogy Gyuri bácsi volt az, aki a hősidőkben egy sötét szobában, krétával a kezében, órákon keresztül a falon jelölte be a Derivatográf tükrös galvanométerének kivetített jeleit. Liptay György munkássága jóformán végig a termoanalitikához kötődött, a módszer fejlesztésének és alkalmazásának egyik kulcs-embere volt nemzetközi szinten is. Nagyon sok területtel foglalkozott, például gyógyszerek, komplexek, polimerek termikus analízisével. Világszinten talán a legismertebb az *Atlas of Thermoanalytical Curves I–III* kötetével lett; ezek gyakorlatilag minden termoanalitikai laboratóriumban megtalálhatóak. Életműve

Liptay György a Journal of Thermal Analysis and Calorimetry Conference gálavacsoráján a folyóirat 50. születésnapjával (2019, Gödöllői Királyi Kastély)

közel 300 tudományos cikket, 7 könyvet és számos más eredményt és tisztséget ölel át.

Gyuri bácsi sokat mesélt arról is, hogy 1956-ban a forradalmi eseményekben sokan részt vettek a hallgatók és az oktatók közül, ő maga is látta a Sztálin-szobor ledöntését. Lelkiismeretes oktatóként ekkor sem hanyagolták el a tanítást, de segítségként elhalasztották az október 23-ára meghirdetett zárthelyi dolgozatot. Liptay György nem volt párttag, káderlapján szereplő jellemzése szerint „szakmai fejlődése biztató, politikailag még sokat kell vele foglalkozni”. Társadalmi feladatokat bíztak rá, egy idő után ő lett az egyetem kulturális felelőse, operatőrgazdát, mérnökbálokat, irodalmi szemináriumokat szervezett.

Liptay György 1963-ban doktorált, csak ekkor tudott először külföldi szakmai útra menni Csehszlovákiába, 1965-ben pedig az első külföldi konferenciájára Ausztriába. A mai kor embere el sem tudja képzelni, milyen nehézségekkel járt ezeknek az utazásoknak az engedélyeztetése, megszervezése.

1966 és 1973 között kitérő következett, amikor az Általános Kémia Tanszékről leválasztották az Alkalmazott Kémia Tanszékét, és itt dolgozott tovább. Sajnos az új tanszék vezetője nagyon megnehezítette az életét, nem támogatta a magasabb pozícióra jelentkezését, sokáig a kandidálását sem. Gyuri bácsi sokszor elmesélte, hogy amikor végre engedélyt kapott a kandidálás elkezdésére, elővette táskájából a már kész kandidátusi dolgozatát, és lerakta a tanszékvezető asztalára. Mindig nevetve fűzte hozzá, hogy soha életében nem látott még embert annyira meglepődni. 1973-ban Liptay György kalandosan került vissza az immár Szervetlen Kémia Tanszékre. Élete első plenáris előadására kérték fel egy nemzetközi konferencián, amire nem akarták elengedni. Ez a dékán, a híres Pungor Ernő fülébe jutott, ő pedig egy napon belül áthelyezte Liptay Györgyöt az új helyére, így elmehetett a konferenciára. Ez az időszak, a sok hátráltatás és stressz sajnos egészségügyi problémákhoz is vezetett. Azonban a Szervetlen Kémia Tanszéken végre újra baráti és elismerő környezetbe került, tovább szárnyalhatott a pályája, majd innen is ment nyugdíjba.

Liptay György nagyon sok szakmai kapcsolatot alakított ki, melyek jelentős része barátsággá vált. Fontos jelmondata volt, hogy hosszú távú szakmai együttműködést csak kölcsönös szimpátia, barátság esetén könnyű fenntartani. Nagyon sok ilyen kapcsolat azzal kezdődött, hogy Gyuri bácsi az adott külföldi kollégát meghívta egy kávéra magukhoz, elvitte autójával a szállására, és ezek az önzetlen kedvességek nagyon jólestek a külföldi vendégeknek. Különösen szoros kapcsolat fűzte a teljesség igénye

nélkül Lauri Niinistöhez (Helsinki), Tommy Wadstenhez (Stockholm), Várhelyi Csabához (Kolozsvár).

Liptay György barátságos személyisége és nagyon jó szervezőképessége miatt fontos szerepet töltött be sok szakmai közéleti szervezetben, eseményen. A legfontosabb ilyen szervezet az életében a Magyar Kémikusok Egyesülete volt.

Az MKE háttérével 1973-ban ő vezette az ICTA (International Confederation of Thermal Analysis) konferencia szervezőbizottságát Budapesten. Ez a konferencia a termikus analízis négyévenként rendezett legfontosabb eseménye. Az 1973-as konferencia a mai napig a legsikeresebb rendezvény a területen, ahol 300 kutató a keleti blokkból, 200 a nyugatiból és 100 magyar vett részt. 1998-ban ő volt az elnöke az ESTAC (European Symposium of Thermal Analysis and Calorimetry) konferenciának Balatonfüreden.

Tudományos életének egy másik sarokköve a *Journal of Thermal Analysis and Calorimetry* (JTAC) folyóirat volt. Ez a világ első termoanalitikai folyóirata, amit 1969-ban hozott létre alapító-főszerkesztőként a Paulik-féle iskolában dolgozó Simon Judit és Buzághné Gere Éva. A folyóiratot az Akadémiai Kiadó és a Heyden and Sons adta ki (mai kiadó: Akadémiai Kiadó és Springer-Nature). Liptay György a kezdetektől végig aktívan részt vett a lap életében, nyugdíjazása után Consulting Editorként.

Először egyetemistaként találkoztam Gyuri bácsival a különböző termoanalitikai MTA munkabizottsági és MKE szakcsoportos üléseken. Később az MKE 2007-es Centenáriumú Vegyészkonferenciáján közös vacsorákon voltunk együtt, majd 2008-ban a brazil ICTAC konferencián sokat beszélgettünk, több kiránduláson részt vettünk. Ez a konferencia a magyar termikus analízis számára különösen emlékezetes, mivel Gyuri bácsi ekkor kapta meg életműve elismeréseként az ICTAC Distinguished Service Awardot.

2012-től, amikor a JTAC folyóiratnál kezdtem dolgozni, még jobban elmélyült a kapcsolatunk Gyuri bácsival. 2014-ben Kállay-Menyhárd Alfrédal közösen átvettük a lap szerkesztését Simon Judittól, de Judit néni és Gyuri bácsi azóta is minden szerkesztőségi ülésen és ebéden ott volt, és nagyon sokat jelentett a támogatásuk, bátorításuk. Nagy öröm volt látni, hogy milyen boldogok voltak az újság sikerei miatt. A JTAC idén rekordmagas impakt faktort ért el (4,626), évi több mint egymillió cikkletöltéssel a termikus analízis vezető lapja világszinten is. Hálásak vagyunk, hogy folytathatjuk Gyuri bácsi és sok más kollégája örökségét a termikus analízis területén. A lap életében 2019 kiemelkedő év volt, mivel ekkor lett a folyóirat 50 éves. Ezt egy nemzetközi konferenciával ünnepeltük (Journal of Thermal Analysis and Calorimetry Conference – JTACC), ahol Judit néni és Gyuri bácsi tiszteletbeli elnökök voltak. Az elmúlt évtizedek legsikeresebb konferenciája méltó volt hozzájuk. Gyuri bácsiról egyik legkedvesebb emlékem az, amikor a gálavacsorán a Gödöllői Királyi Kastélyban betolták a lap ünnepi tortáját, és ennek felvágására őt kértük fel. Látszott rajta az öröm és meghatottság, ahogyan a termoanalitikus világ minden tájáról összegyűlt képviselői neki tapsoltak.

Gyuri bácsi nagyon sokat segített a szakmai életemben, rengeteget támogatott, díjakra jelölt, interjúkat szervezett. Ezt leginkább azzal lehetett meghálálni, hogy nagyon nagy tisztelettel és szeretettel viseltem felé, amit ő érzett, és sokat jelentett neki. Szakmai mentoromnak tartom, és nagy ajándék volt a barátsága. 2014-ben közösen szerkesztettük a *Who is Who in Thermal Analysis and Calorimetry* (Springer) könyvet. Rengeteg emlékérről mesélt, többek között arról, hogy a konferenciák legfontosabb része a kávészünet, ahol sok kapcsolatot lehet létesíteni, ápolni, új ötleteket kidolgozni. Sokat beszélt a fasori éveiről, a Derivatográfáról, a pályájáról. Nagyon boldog volt, amikor közösen kikerestük, hogy

noha legutolsó kutatási cikke 2006-ban jelent meg, a mai napig évi 40–50 hivatkozást kap, és az ammóniumsók termikus vizsgálatáról írt 1964-es cikkét a mai napig hivatkozzák.

Liptay György kiemelkedően fontosnak tartotta a családját és a tudományos munkáját. Emellett nagy sportrajongó volt, amire jellemző, hogy gimnáziumi éve alatt sportriporterként is dolgozott, élete végéig a Fradinak szurkolt kitartóan, de a focimeccsek mellett rendszeresen látogatott más sporteseményeket, például a 2017-es budapesti vízes VB-t is. A zene kiemelt jelentőségű volt számára, Európa számos operaházában tett látogatást, a kedvenc könnyűzenei együttese pedig a Benkó Dixieland Band volt.

2022. február 11-én, egy nappal a 90. születésnapja előtt a Rákoskeresztúri Új Köztemetőben kísérté utolsó útjára gyászoló családja, barátai, tanítványai, kollégái, iskolatársai és mindazok, akik szerették.

A temetési meghívóban szereplő bibliai igehellyel búcsúznunk tőle: „Ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, anyém vagy!” (Ézsaiás 43.1)

Szilágyi Imre Miklós

Búcsú Liptay Györgytől – Kedvenc Professzoromtól

Talán egy-másfél éve dolgoztam a BME „Anal Tanszékén”, amikor életem első angol nyelvű előadását tartottam egy nemzetközi termoanalitikával foglalkozó konferencián. Liptay tanár úr az első sorban ült, és ökölbe szorított kezével jelezte, hogy „szorít” nekem; mintha az édesapám lenne, úgy izgult értem. Ez a számomra felejthetetlen esemény meghatározta kapcsolatunkat. Így lett Liptay tanár úr a *Kedvenc Professzorom*.

A 85. születésnap köszöntése az Egyesületben

1960-tól tagja a Magyar Kémikusok Egyesületének, és aktívan működött az Analitikai Szakosztályban titkárként, majd később elnökként, természetesen a Termoanalitikai Szakcsoportban is. 2003-tól alelnökként segítette az Egyesület életét és ezzel az én ügyvezető igazgatói munkámat. Jókedvével, pozitív kisugárzásával, széles körű kapcsolataival, építő ötleteivel mindig kedves „jelenségként” élt az Egyesületben. Büszke volt egyesületi tagságára, és örömmel teljesítette alelnöki feladatait. Szívesen képviselte az Egyesületet hazai és nemzetközi rendezvényeinken, Erdélyben, vagy bárhol, bármikor – mindig számíthattunk rá. Szinte nem telt el úgy egy hét, hogy ne kérdezte volna személyesen vagy telefonon: hogy van a Titkárság, mi újság az Egyesületben? A Fásori Evangélikus Gimnázium öregdiákjaként intézte el, hogy közgyűléseinket már évek óta a gimnázium csodálatos dísztermében rendezhetjük, ahol róla nevezték el az egyik laboratóriumot.